

**ASOCIATIA PENTRU DEZVOLTARE SI
PROMOVARE**

SOCIO-ECONOMICA CATALACTICA

**CODUL DE ETICA, DEONTOLOGIE
SI INTEGRITATE PROFESIONALA A CERCETATORILOR**

Editia 1 / Revizia 0

Aprobat in Sedinta Consiliului Director nr. ____ din _____ 2025

Bucuresti, 2025

PREAMBUL

Prezentul Cod de Etica, Deontologie si Integritate Profesionala a Cercetatorilor din cadrul Asociatiei pentru Dezvoltare si Promovare Socio-Economica CATALACTICA (A.D.P.S.E. CATALACTICA) se bazeaza pe prevederile legislatiei nationale actuale, inclusiv Legea nr. 183/2024 privind statutul personalului de cercetare-dezvoltare si inovare, Legea nr. 206/2004 privind buna conduita in cercetare, Codul de etica si buna conduita in cercetare, dezvoltare si inovare al personalului CDI din organizatiile de cercetare (Ordin M.E.C. nr. 6905/2025), si Codul Etic al Asociatiei Romane de Sociologie.

Prezentul cod este armonizat cu standarde europene precum Codul European de Conduita pentru Integritatea Cercetarii (ALLEA, 2023) si Orientarile pentru etica in stiintele sociale si umaniste (Orizont Europa). Prin normele sale, codul promoveaza un mediu de cercetare independent, fiabil si responsabil in stiintele socio-umane, incurajand integritatea, respectul pentru diversitate si aplicatii responsabile ale cunostintelor in contextele specifice activitatii A.D.P.S.E. CATALACTICA: calitatea vietii, incluziunea sociala, economia sociala si populatii vulnerabile.

Tinand cont de evolutiile generate de digitalizare, globalizare, presiuni sociopolitice si cereri de implicare publica sporita, codul urmareste:

- promovarea reflectiei etice individuale si institutionale;
- asigurarea transparente in colectare, analiza si diseminare;
- protejarea autonomiei si demnitatii participantilor;
- utilizarea etica a datelor sensibile;
- consolidarea increderii publice in relevanta stiintei pentru societate.

La baza prezentului cod de etica al A.D.P.S.E. CATALACTICA stau urmatoarele principii ale cercetarii in stiintele sociale:

1. Principiul celui mai inalt nivel: Orice demers de cercetare se va ghida dupa principiul atingerii celui mai inalt nivel etic si metodologic de cercetare stiintifica care este rezonabil si ales in mod responsabil in domeniul de cercetare ales.
2. Principiul diversitatii: Stiintele sociale sunt fundamentale pentru o societate democratica si trebuie sa includa o diversitate de interese, valori, finantatori, metode si perspective.
3. Principiul respectului: Toate stiintele sociale trebuie sa respecte autonomia, intimitatea, diversitatea, valorile si demnitatea indivizilor si grupurilor. Cercetatorii au obligatia de a pastra confidentialitatea si de a proteja intimitatea participantilor. Prelucrarea datelor cu caracter personal se va face in acord cu GDPR si normele etice aferente. Cercetatorii garanteaza un tratament egal pentru toti si exclud orice discriminare pe criterii de etnie, gen, religie, orientare politica, varsta, handicap sau conditie socioeconomica.
4. Principiul integritatii: Cercetarea trebuie sa fie realizata cu integritate si sa utilizeze metodele cele mai potrivite scopului cercetarii. Cercetatorii manifesta onestitate, transparenta si responsabilitate in toate etapele activitatii lor, evitand fabricarea sau falsificarea datelor, plagiatul, auto-plagiatul si orice alte forme de abatere de la integritatea stiintifica.
5. Principiul responsabilitatii: Cercetatorii actioneaza in virtutea responsabilitatii lor sociale atat in privinta realizarii si proiectarii cercetarii, cat si a diseminarii rezultatelor. Cercetarea trebuie sa serveasca interesul public, sa sprijine principiile democratice si sa incurajeze echitatea sociala.
6. Principiul libertatii academice si a cercetarii: Cercetatorii beneficiaza de libertate deplina in alegerea temelor, metodelor si modalitatilor de publicare, obligandu-se insa sa respecte standardele etice, responsabilitatea profesionala si reglementarile legale.

7. Principiul transparenței și accesibilității: Cercetătorii declară clar obiectivele studiilor, sursele de finanțare, apartenențele instituționale și orice posibile conflicte de interes.
8. Principiul raului minim: Toate științele sociale urmăresc să maximizeze beneficiul și să minimizeze raul.

DISPOZITII GENERALE

Art. 1. Scopul prezentului Cod este de a ajuta comunitatea cercetatorilor si expertilor din A.D.P.S.E. CATALACTICA in sustinerea Principiului celui mai inalt nivel in cercetare si a celorlalte Principii enuntate in Preambul, prin trasarea unui set minimal de standarde profesionale.

Art. 2. Orice demers de cercetare se va ghida dupa Principiul celui mai inalt nivel, chiar daca situatiile particulare nu sunt direct reglementate de prezentul Cod sau de alte coduri etice.

Art. 3. Cercetatorul este responsabil sa analizeze implicatiile etice si deontologice ale alegerilor facute in activitatile de cercetare.

Art. 4. Activitatile ce tin de cercetare includ, dar nu se limiteaza la:

- Elaborare de publicatii stiintifice si de rapoarte sociale privind teme relevante contextelor locale si internationale; participare la dezbateri publice privind starea societatii romanesti; contributii la fundamentarea politicilor publice;
- Sarcini administrative legate de activitatea de cercetare: recrutarea personalului, evaluarea acestora, mentorat, servicii aduse comunitatii stiintifice;
- Activitati profesionale conexe: evaluare in calitate de referenti, activitati editoriale, activitati de strangere de fonduri;
- Cercetare stiintifica empirica sau teoretica: colectarea si analiza datelor, dezvoltarea si aplicarea metodologiilor, asigurarea arhivarii sigure a datelor, diseminarea rezultatelor.

Art. 5. Cercetatorii A.D.P.S.E. CATALACTICA adera la prezentul Cod in momentul angajarii sau inceperii colaborarii.

CAPITOLUL I. REGULI SI PRINCIPII DEONTOLOGICE PRIVIND PRACTICAREA PROFESIEI DE CERCETATOR

Art. 6. Cercetatorul recunoaste limitele propriei expertize, accepta doar proiecte in care are competenta si calificari date de educatie, formare si experienta. A.D.P.S.E. CATALACTICA are obligatia de a asigura anual oportunitati de formare continua pentru dezvoltarea competentelor profesionale necesare desfasurarii activitatii de cercetare.

Art. 7. Cercetatorul respecta standardele teoretice si metodologice ale disciplinei sale, utilizand metode si instrumente care permit culegerea, analiza si interpretarea corecta a realitatii sociale. Deformarea, modificarea, ajustarea sau falsificarea datelor este interzisa in orice circumstanta. Omiterea informatiilor relevante, prezentarea partiala sau partinita a datelor contravine prezentului cod.

Art. 8. Cercetatorul manifesta in activitatea de cercetare onestitate profesionala, exprimand cu claritate obiectivele specifice si limitele acestora. In cazurile in care participantii la cercetare se afla in situatii de vulnerabilitate (varsta, gen, dizabilitate, etnie, situatie socio-economica), cercetatorii iau masuri speciale, inclusiv obtinerea avizului Comisiei de Etica.

Art. 9. In cercetarile care implica copii, pe langa consimtamantul parintelui/reprezentantului legal, trebuie obtinut si consimtamantul informat al copilului, comunicat intr-un mod accesibil si comprehensibil varstei acestuia. Cercetatorii integreaza masuri de protectie a copilului si proceduri clare pentru divulgarea oricaror suspiciuni de abuz.

Art. 10. Cercetatorii asigura permanent crearea unui cadru pentru evitarea discriminarii bazate pe criteriile de varsta, gen, etnie, cultura, rasa, nationalitate, religie, orientare sexuala,

caracteristici fizice, educatie, statut socio-economic, stare de sanatate, statut marital sau abilitati mentale/fizice.

Art. 11. Cercetatorul adopta o pozitie echidistanta in raport cu grupurile, ideologiile si comunitatile studiate. Aceasta echidistanta nu implica neutralitate absoluta: cercetatorul evalueaza critic potentialul de prejudiciu asupra participantilor si prioritizeaza binele acestora, intervenind prompt daca echidistanta risca sa perpetueze inechitati.

Art. 12. In cazul in care cercetatorul este angajat de un grup, organizatie sau institutie pentru a le promova interesele, face cunoscut de la bun inceput sursele de finantare si orice legatura cu diferite organizatii sau sponsori. Daca angajamentul este de natura a afecta integritatea cercetatorului sau implica abateri deontologice, contractul va fi denuntat.

Art. 13. Cercetatorul are dreptul la optiuni valorice, politice si ideologice proprii. Acestea trebuie sa fie independente de activitatea profesionala. In cazurile in care separarea este imposibila (de ex. redactarea recomandarilor de politici), cercetatorul are obligatia sa comunice transparent aceste optiuni si modul in care ele influenteaza activitatea profesionala.

Art. 14. Cercetatorii seniori au responsabilitatea de a sprijini cercetatorii juniori prin mentorat individualizat, sesiuni de training in metode de cercetare, feedback constructiv si includere in proiecte colective. Promoveaza cercetarea responsabila si formeaza echipe colaborative solide.

Art. 15. In functie de regimul finantarii, cercetatorii asigura deschiderea datelor la diferite nivele: total (metodologie, date primare anonimizate) pentru datele finantate din fonduri publice, respectiv partial conform conditiilor finantatorei. Cercetatorii promoveaza accesul deschis la rezultatele cercetarii si, dupa caz, la date, respectand principiile FAIR (identificabile, accesibile, interoperabile si reutilizabile).

Art. 16. Cercetatorii asigura originalitatea si corectitudinea surselor in orice opera scrisa, comunicare orala sau material electronic. Plagiatul se defineste ca utilizarea textelor, expresiilor, ideilor, datelor, ipotezelor, teoriilor sau metodelor provenite din opere ale altor autori, fara mentionarea explicita a sursei. Autoplagiatul implica aceeasi procedura pentru continut extras din propriile lucrari anterioare, fara citare adecvata. Cercetatorii raporteaza orice suspiciune de plagiat catre Comisia de Etica.

Art. 17. Utilizarea Inteligentei Artificiale (IA) in cercetarea socio-umana respecta Regulamentul UE nr. 1.689/2024 privind IA si legislatia nationala. Cercetatorul are obligatia de a declara explicit in rezultatele cercetarii orice implicare a IA in scriere, editare, analiza de date, generare audio-video sau corectare. Cercetatorul ramane pe deplin responsabil pentru orice incalcare etica a produsului final.

CAPITOLUL II. NORME SI REGULI ETICE PRIVIND RELATIA CU PARTICIPANTII LA CERCETARE

Art. 18. Cercetatorul acorda o atentie speciala relatiilor sale cu participantii la cercetare, protejandu-i in toate situatiile de riscurile asociate participarii, informandu-i in mod amanuntit si obtinand consimtamantul explicit al acestora.

Art. 19. Cercetatorul are responsabilitatea de a informa participantii la cercetare cu privire la: scopul cercetarii; posibilitatea de a renunta la participare in orice moment fara nicio consecinta; beneficiile si riscurile participarii; detalii privind pastrarea anonimitatii si confidentialitatii; limitele confidentialitatii; detalii privind asigurarea protectiei datelor.

Art. 20. Cercetatorul trebuie sa obtina consimtamant informat de la toti participantii pe parcursul intregii cercetari (consimtamantul ca proces continuu). Consimtamantul informat inseamna ca subiectii inteleg scopul studiului, riscurile, beneficiile si drepturile lor si il acorda in mod voluntar, dupa o explicatie clara. In cazuri rare, cand obtinerea consimtamantului ar face imposibila cercetarea, cercetatorul evalueaza impreuna cu Comisia de Etica riscurile etice si demonstreaza ca beneficiile depasesc aceste riscuri.

Art. 21. Cercetatorii implementeaza toate precautiile rezonabile pentru a preveni orice forma de prejudiciu fizic, emotional, legal sau social asupra participantilor. Evaluarea riguroasa a posibilelor efecte adverse trebuie sa fie prioritara, urmata de masuri concrete de reducere. Orice risc asumat ramane echilibrat cu valoarea potentiala a descoperirilor stiintifice.

Art. 22. Cercetatorul respecta anonimatul si confidentialitatea datelor participantilor. Datele colectate digital (transcrieri interviuri, raspunsuri chestionare) necesita stocare securizata, cu acces limitat exclusiv personalului autorizat. Procesele de pseudonimizare sau anonimizare abordeaza o gama larga de elemente identificatoare: nume, adrese, detalii biografice, combinatii precum profesii specifice, locatii regionale sau tipare temporale.

Art. 23. Cercetatorul tine cont de utilizarea pe termen lung a datelor colectate si asigura strategii de mentinere a confidentialitatii si in conditiile re-utilizarii datelor de catre alti cercetatori.

Art. 24. In cazul persoanelor sau grupurilor vulnerabile incluse in cercetare, o atentie sporita este acordata pentru asigurarea anonimitatii si confidentialitatii. Cercetatorul se asigura ca demersul sau de cercetare nu are implicatii negative asupra bunastarii participantilor si nu conduce la accentuarea vulnerabilitatii lor.

Art. 25. Participarea la cercetare a unei persoane sau grup social este absolut voluntara. Cercetatorul nu foloseste niciun mijloc de presiune sau coercitie. A promite recompense pe care nu exista intentia sau posibilitatea de a le onora contravine regulilor de etica promovate de prezentul cod.

CAPITOLUL III. PRINCIPII, REGULI ETICE SI PROFESIONALE PRIVIND VALORIFICAREA PRACTICA SI PUBLICISTICA A PRODUCTIEI STIINTIFICE

Art. 26. Cercetatorul este obligat ca in activitatea de valorificare a rezultatelor cercetarilor (carti, rapoarte, articole, prezentari la conferinte etc.) sa respecte normele si reglementarile nationale si internationale privind dreptul de autor si proprietatea intelectuala. Publicatiile respecta normele GDPR si nu afecteaza in niciun fel participantii la cercetare.

Art. 27. Cercetatorul nu recurge in nicio circumstanta la copierea integrala sau partiala a unor capitole, paragrafe, fraze sau idei apartinand altor persoane, fara citarea acestora. Autorul citeaza corect sursele de informatie prin respectarea stricta a normelor bibliografice.

Art. 28. In toate materialele valorificate practic sau publicistic, cercetatorul are obligatia de a mentiona toti autorii, reflectand in mod adecvat contributia fiecaruia. Manipularea autoritatului (adaugarea de autori onorifici sau fantoma, sau omiterea colaboratorilor de drept) este interzisa.

Art. 29. In activitatea de evaluare sau recenzare a manuscriselor apartinand colegilor, cercetatorul manifesta competenta profesionala, obiectivitate si probitate morala. Se abtine de la evaluarea colegilor cu care a avut conflicte personale, se afla in concurenta profesionala sau fata de care are obligatii personale.

Art. 30. Cercetatorii A.D.P.S.E. CATALACTICA au obligatia morala si profesionala de a identifica si corecta prompt erorile sau omisiunile din propriile lucrari publicate. Pentru cazurile de erori grave sau intentionate (fabricarea de date, plagiat), este esential sa se declanseze proceduri formale de retragere a articolului, conform ghidurilor editoriale internationale.

CAPITOLUL IV. PROCEDURI DE REVIZUIRE ETICA A CERCETARII

Art. 31. Cercetarea etica impune un design riguros si o analiza prealabila a aspectelor morale, pentru a garanta validitatea demersului si securitatea tuturor celor implicati.

Art. 32. Orice proiect cu implicarea participantilor umani necesita aviz prealabil de la Comisia de Etica a A.D.P.S.E. CATALACTICA. Documentatia obligatorie include: expunerea scopurilor si metodelor; evaluarea echilibrului dintre beneficii si riscuri; strategii de stocare sigura si anonimizare a datelor; protocoale pentru obtinerea consimtamantului informat; garantii pentru confidentialitate.

Art. 33. Toate interesele conflictuale (financiare, institutionale sau personale) trebuie dezvaluite explicit si solutionate prin mecanisme transparente: declaratii publice in publicatii, ajustari in designul studiului sau implicarea unui arbitrator independent.

Art. 34. Cercetatorii A.D.P.S.E. CATALACTICA au datoria de a evalua contributia sociala a lucrarilor lor, anticipand efecte nedorite si evitand demersuri care ar putea agrava inegalitati sau prejudicii colective. Promoveaza accesul deschis la rezultate si relevanta practica prin implicarea actorilor interesati.

Art. 35. In situatiile in care noi dileme etice pot aparea (metodologii noi, tehnologii emergente, granita disciplinara cu stiintele medicale), cercetatorii iau toate masurile pentru a asigura o evaluare etica prin consultarea cu comunitatea stiintifica specializata si/sau cu Comisia de Etica.

CAPITOLUL V. MONITORIZAREA IMPLEMENTARII CODULUI, SEMNALAREA ABATERILOR, SANCTIUNI SI PROTECTIA AVERTIZORILOR

Art. 36. Respectarea prevederilor prezentului Cod este monitorizata de Comisia de Etica si Integritate a A.D.P.S.E. CATALACTICA, precum si, in situatii ce implica cercetare finantata public, de Consiliul National de Etica a Cercetarii Stiintifice, Dezvoltarii Tehnologice si Inovarii.

Art. 37. Orice persoana poate semnala abateri de la normele etice si deontologice. Confidentialitatea identitatii semnalatorului este garantata prin protocoale stricte, cu exceptia cazurilor in care consimtamantul explicit este acordat.

Art. 38. Incalcarile normelor din prezentul Cod se pedepsesc conform procedurilor interne ale A.D.P.S.E. CATALACTICA, precum si legislatiei nationale relevante. Sanctiunile sunt, in ordinea gravitatii: avertisment scris; obligatia corectarii sau retragerii publice a lucrarii afectate; suspendarea temporara din activitate; desfacerea contractului sau colaborarii; sesizarea autoritatilor competente pentru fapte penale.

Art. 39. Semnalatorii de abateri (avertizorii de integritate) sunt protejati impotriva oricaror forme de retaliere, hartuire sau discriminare, conform Legii nr. 361/2022 privind protectia avertizorilor in interes public. Mecanismele de protectie includ: interdictia oricaror sanctiuni disciplinare legate de semnalare; suport institutionalist in caz de retaliere; urmarire rapida a eventualelor retalieri.

DISPOZITII FINALE

Art. 40. Prevederile prezentului cod se aplica si angajatilor A.D.P.S.E. CATALACTICA care nu sunt cercetatori stiintifici, adaptate specificului activitatilor lor: toti angajatii trebuie sa respecte ansamblul de valori, principii si norme etice pentru respectarea demnitatii, integritatii si asigurarea unor raporturi echitabile intre colegi si in raport cu societatea.

Art. 41. Prezentul Cod de Etica este diseminat tuturor membrilor si angajatilor A.D.P.S.E. CATALACTICA si este publicat pe website-ul organizatiei (catalactica.org.ro). Fiecare persoana vizata ia la cunostinta prevederile pe baza de semnatura.

Art. 42. Prezentul Cod va fi revizuit periodic, cel putin o data la 3 ani sau ori de cate ori intervin modificari legislative relevante, si actualizat prin decizie a Consiliului Director.

Art. 43. Prezentul Cod de Etica, Deontologie si Integritate Profesionala a Cercetatorilor din A.D.P.S.E. CATALACTICA a fost discutat si aprobat in Sedinta Consiliului Director din data de _____, intrand in vigoare de la data de _____.

Presedinte,
Dr. Sorin Cace
A.D.P.S.E. CATALACTICA